

بررسی جایگاه هنر در دوره ایلخانان

باتاکید برویژگی های

هنر در دوره ی سه ایلخان پایانی

(غازان، اولجایتو، ابوسعید)

دکتر ولی اله خوش طینت (استادیار دانشگاه پیام نور)

مظاهر صلحی (مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد یارس آباد مغان)

جبرئیل فرزانه (مدرس دانشگاه پیام نور)

ویراستار : میر صمد موسوی / حبیب مهرجو

طرح روی جلد : الیاس رائی پور

سرشناسه : خوش‌طینت، ولی‌اله، ۱۳۴۹ -
عنوان و نام پدیدآور : بررسی جایگاه هنر در دوره ایلخانان با تأکید بر ویژگی‌های هنر در دوره‌ی سه ایلخان پایانی (غازان، اولجایتو، ابوسعید) / ولی‌اله خوش‌طینت، مظاهر صلحی، جبرئیل فرزانه؛ ویراستار میرصمد موسوی، حبیب مهرجو.

مشخصات نشر : تهران: جهاد دانشگاهی، واحد تربیت معلم، ۱۳۹۰.

مشخصات ظاهری : ۲۳۲ ص.

شابک : ۲۰۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۹۶۴-۶۶۵۳-۸۶-۲

موضوع : هنر -- ایران -- تاریخ

موضوع : هنر اسلامی -- ایران -- تاریخ

موضوع : ایران -- تاریخ -- ایلخانان، ۶۵۱ - ۷۵۶ ق.

شناسه افزوده : صلحی، مظاهر، ۱۳۶۱ -

شناسه افزوده : فرزانه، جبرئیل، ۱۳۵۰ -

شناسه افزوده : موسوی، میرصمد، ۱۳۵۹ -، ویراستار

شناسه افزوده : مهرجو، حبیب، ویراستار

شناسه افزوده : جهاد دانشگاهی، واحد تربیت معلم

رده بندی کنگره : ۷۲۸۰N / ۴۰۹۶ ۱۳۹۰

رده بندی دیویی : ۷۰۹/۵۵

شماره کتابشناسی ملی : ۲۲۷۲۰۹۳

انتشارات جهاد دانشگاهی واحد تربیت معلم

شابک : ۳-۸۶-۶۶۵۳-۹۷۸-۹۶۴

ISBN: 978-964-6653-86-3

واحد تربیت معلم

نام کتاب : بررسی جایگاه هنر در دوره ایلخانان با تأکید بر ویژگی‌های هنر در دوره‌ی سه ایلخان پایانی

(غازان، اولجایتو، ابوسعید)

تألیف : دکتر ولی‌اله خوش‌طینت (استادیار دانشگاه پیام نور)

مظاهر صلحی (مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان / آید مغان)

جبرئیل فرزانه (مدرس دانشگاه پیام نور)

ویراستار : میرصمد موسوی / حبیب مهرجو

نوبت چاپ اول : بهار ۱۳۹۰

لیتوگرافی : پوهیش

چاپ : دانشگاه تربیت معلم

شمارگان : ۱۰۰۰

قیمت : ۴۰۰۰۰ (ریال)

آدرس ناشر :

تهران - خیابان انقلاب اسلامی - خیابان شهید منوچ - پلاک ۴۹ - دانشگاه تربیت معلم - جهاد دانشگاهی واحد تربیت معلم

تلفن و دورنگار : ۸۸۳۰۲۵۲۴ - ۸۸۳۰۹۲۹۲ مرکز پخش : ۷۷۵۰۳۸۲۴

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱
فصل اول: خاستگاه مغولان و تاریخ سیاسی.....	۸
۱-۱: موقعیت جغرافیایی سرزمین مغولستان.....	۸
۱-۱-۱: اوضاع طبیعی و جغرافیایی مغولستان.....	۸
۱-۱-۲: مشهورترین اقوام ساکن مغولستان.....	۱۰
۲-۱: ظهور چنگیز.....	۱۱
۳-۱: جانشینان بلافضل چنگیز.....	۱۷
۱-۳-۱: اوکناي.....	۱۷
۲-۳-۱: گیوک.....	۱۸
۳-۳-۱: منگوقاآن.....	۱۸
۴-۱: ایلخانان ایران.....	۱۹
۱-۴-۱: هولاکوخان.....	۱۹
۲-۴-۱: اباقاخان.....	۲۱
۳-۴-۱: تگودار (سلطان احمد).....	۲۲
۴-۴-۱: ارغون.....	۲۳
۵-۴-۱: گیخانو.....	۲۳
۶-۴-۱: بایدو.....	۲۴
۷-۴-۱: غازانخان.....	۲۵

۲۶	۸-۴-۱ اولجایتو
۲۷	۹-۴-۱ ابوسعید
۳۱	فصل دوم: هنر، مدخلی بر مبانی و مفاهیم
۳۱	۱-۲ مفاهیم
۳۵	۱-۱-۲ منطق هنر
۳۶	۲-۲ از خیال به واقعیت
۳۶	۱-۲-۲ دیدگاه فروید در باب هنر
۴۱	۳-۲ مختصری از تاریخ هنر در جهان
۴۲	۱-۳-۲ سبک‌های هنری در جهان
۴۵	فصل سوم: پیشینه‌ی هنر در ایران
۴۵	۱-۳ ایران قبل از اسلام
۴۶	۱-۱-۳ هخامنشیان
۴۷	۲-۱-۳ اشکانیان
۵۰	۳-۱-۳ ساسانیان
۵۰	۲-۳ هنر اسلامی و ایلخانی
۵۵	۱-۲-۳ درآمدی بر هنر معماری اسلامی
۵۶	۲-۲-۳ هجوم مغولان و هنر معماری
۵۸	۳-۲-۳ ریشه‌های هنر معماری ایلخانان
۶۴	۳-۳ برخی مساجد و ابنیه‌ی مهم در دوره‌ی ایلخانی

۶۴	 ۱-۳-۳ مساجد
۶۵	 ۲-۳-۳ مسجد جامع اشترجان
۶۶	 ۳-۳-۳ مسجد جامع کبیر یزد
۶۷	 ۴-۳-۳ مسجد جامع کرمان
۶۷	 ۴-۳ دیگر بناهای دوره‌ی ایلخانی
۶۷	 ۱-۴-۳ ابنیه‌ی غازانی
۷۲	 ۲-۴-۳ ربع رشیدی
۷۳	 ۳-۴-۳ معرفت ربع رشیدی
۷۵	 ۱- ربع رشیدی
۷۷	 ۲- شهرستان رشیدی
۷۸	 ۴-۴-۳ بنای سلطانیه
۸۳	 ۵-۴-۳ ارگ علیشاه
۸۴	 ۶-۴-۳ گنبد غفاریه
۸۴	 ۷-۴-۳ لنجان (بقعه‌ی پیر بکران)
۸۵	 ۸-۴-۳ مجموعه آرامگاهی بایزید بسطامی (بسطام)
۸۸	 ۹-۴-۳ آرامگاه شیخ ابوالحسن خرقانی (شاهرود)
۸۸	 ۱۰-۴-۳ سدسازی و پل‌سازی

۹۳ فصل چهارم: کاشی‌کاری و گچ‌بری

۹۳	 ۱-۴ مدخلی بر هنر کاشی‌کاری
----	----------------------------------

۹۴	 ۱-۱-۴ کاشی‌کاری در دوره‌ی ایلخانان
----	--

- ۱۰۱ ۲-۱-۴ کاشی‌های زرین‌فام دوره‌ی ایلخانان مغول
- ۱۱۱ ۳-۱-۴ هنر گچ‌بری
- ۱۱۸ فصل پنجم: هنر سفالگری
- ۱۱۸ ۱-۵ پیشینه‌ی سفالگری
- ۱۱۹ ۱-۱-۵ سفالینه‌ی دوره‌ی اسلامی
- ۱۲۱ ۲-۱-۵ برخی ملاحظات در باب سفالگری
- ۱۳۰ ۳-۱-۵ سفالگری از ورود اسلام تا دوره‌ی سلجوقیان
- ۱۳۲ ۴-۱-۵ سفالگری دوره‌ی سلجوقیان
- ۱۳۴ ۵-۱-۵ سفالگری دوره‌ی خوارزمشاهیان
- ۱۳۵ ۶-۱-۵ سفالگری دوره‌ی مغول در ایران
- ۱۴۴ ۷-۱-۵ سفالگری دوره‌ی ایلخانان
- ۱۴۵ ۲-۵ مراکز مهم ساخت سفال
- ۱۴۵ ۱-۲-۵ ری
- ۱۴۵ ۲-۲-۵ کاشان
- ۱۴۶ ۳-۲-۵ سلطان‌آباد
- ۱۴۶ ۴-۲-۵ تخت سلیمان
- ۱۴۷ ۵-۲-۵ سلطانیه
- ۱۴۷ ۶-۲-۵ تپه‌ی میل ورامین
- ۱۴۸ ۷-۲-۵ زیویه
- ۱۴۸ ۸-۲-۵ سفال موزائیک در دوره‌ی مغول

فصل ششم: فلزکاری.....	۱۵۱
۱-۶ تاریخچه مختصری از هنر فلزکاری قبل از حمله مغول.....	۱۵۱
۱-۶-۱ سیر هنر فلزکاری پس از استیلای مغول.....	۱۵۳
۱-۶-۲ دیدگاهی متفاوت درخصوص هنر فلزکاری ایلخانی.....	۱۵۸
۱-۶-۳ قلم‌زنی در دوره اسلامی.....	۱۵۸
۱-۶-۴ هنر قلم‌زنی دوره سلجوقی.....	۱۶۴
۱-۶-۵ فلزکاری و قلم‌زنی در دوره ایلخانی و مغول.....	۱۶۶
فصل هفتم: نقاشی و هنرهای ترسیمی.....	۱۷۰
۱-۷ هنر نقاشی مغول.....	۱۷۰
۱-۷-۲ رنگ در صفحه‌آرایی قرآن‌های دوره ایلخانی.....	۱۷۸
۱-۷-۱ مدخلی بر خط و سیر تحول کتابت از ابتدا تا عصر ایلخانان.....	۱۸۰
۱-۷-۳ هنر موسیقی در دوره مغول.....	۱۸۹
۱-۷-۳-۱ دانشمندان و نویسندگان کتاب‌ها و رساله‌های موسیقی دوره مغول.....	۱۹۱
۱-۷-۴ هنر کتاب‌آرایی در عصر مغول.....	۲۰۳
۱-۷-۴-۱ کاغذ.....	۲۰۵
۱-۷-۴-۲ هنر تذهیب در دوره مغول.....	۲۰۶
نتیجه.....	۲۰۹
کتابنامه.....	۲۱۷

مقدمه

حمله‌ی مغول و تسلط آن قوم را تقریباً در سراسر سرزمین‌های مسکون آسیا از اقیانوس کبیر تا سرزمین شام و آسیای صغیر و مرزهای اروپا، عصر زوال و انحطاط و سقوط تمدن در ممالک اسلامی دانسته‌اند. بی‌تردید نمی‌توان ابعاد وسیع کشتار و تخریب و دیگر آسیب‌های ناشی از تسلط قومی نیمه‌وحشی و بیابانی را انکار کرد ولی اوضاع ایران از نیمه‌ی دوم سده‌ی هفتم یعنی بعد از تسخیر الموت و تصرف بغداد این شک را به‌وجود آورد که اخبار تاریخی راجع به این بلای خانمان‌سوز و کشتار عام و تخریب وسیع و یلاستثناء بلاد و سرزمین‌های آباد به‌صورتی که مورخان شرح داده‌اند، شاید تا حدی مبالغه‌آمیز بوده‌است. به‌خصوص اینکه چنین اخباری از طریق تألیفات مورخان متعصب به ملل سیده‌است که مورخان مسلمان از قبیل قاضی منهاج سراج، ظاهراً تعصب و تنفر مورخان مسلمان، بیش از آنکه حاصل مشاهدات عینی باشد ناشی از احساس ترزل قدرت بلامنازع مذهب سنت و جماعت و بالاخره وقوع حادثه‌ی باور نکردنی سقوط بغداد و قتل خلیفه‌ی عباسی بوده‌است.

شگفت‌آور است که چند دهه پس از حمله‌ی چنگیز، تاریخ از تشکیل بزرگ‌ترین و بی‌سابقه‌ترین حوزه‌های علمی (حوزه‌های اربعه‌ی رصدخانه مراغه و ربع رشیدی و شام غازان و سلطانیه) و تأسیسات ربع رشیدی و عظمت و آبادی تبریز و بسیاری از شهرهای دیگر ایران و رسمیت یافتن آیین تشیع در روزگار اولجایتو و قوانین مدنی شگفت‌انگیز غازان‌خان (به‌شرحی که در تاریخ مبارک غازانی مذکور است) و تألیف تاریخ استثنایی جامع‌التواریخ و نهضت تاریخ‌نویسی و وسعت دامنه‌ی فلاح و صنعت و رونق تجارت و رفاه حال عمومی خبر می‌دهد. (به‌شرحی که در مکاتبات رشیدی و سفرنامه‌ی ابن بطوطه و منابع دیگر ذکر شده) بسیار بعید می‌نماید که این همه آبادانی و ترقی و رونق اقتصادی و اجتماع علما در حوزه‌های وسیع علمی در سرزمینی سوخته و مملکتی نابود شده و جامعه‌ای مضمحل و از کشتار عام، جان سالم به‌در برده در مدت چند دهه امکان‌پذیر باشد.

انحطاط فرهنگی و ادبی ناشی از حمله‌ی مغول نیز به‌عنوان حقیقتی مسلم پذیرفته شده‌است. به‌نظر می‌رسد چنین حادثه‌ی هولناکی نمی‌توانسته باعث انحطاط (یا به‌عبارت روشن‌تر تغییر و تحول اساسی و از بین رفتن سنت های ادبی گذشته) نباشد ولی عجیباً که در همین روزگار تیره و تار و عصر خونبار، گذشته از ظهور مورخان و نویسندگان و عرفای بزرگ، مولانا جلال‌الدین بلخی رومی بزرگ‌ترین آثار عرفانی ایران و جهان را به‌وجود می‌آورد و امثال سعدی و شیخ محمود شبستری و اوحدی‌مراغه‌ای به تألیف آثار معتبری چون گلستان و بوستان و دیوان غزلیات و گلشن راز و جام‌جم اشغال داشتند و شگفت‌آورتر از همه این است که در پایان این تحول و انحطاط به نقطه‌ی اوج شعر فارسی یعنی ظهور اعجوبه‌ای چون حافظ می‌رسیم.

هدف این پژوهش بررسی هنر در دوره‌ی سه ایلخان پایانی مغول، ارغون، اولجایتو و ابوسعید می‌باشد. و در ابتدا با این فرضیه، ساختمان این پژوهش شکل گرفت که آیا عصر ایلخانان سراسر تباہی و اضمحلال برای هنر و صنعت این سرزمین به ارمغان آورد یا اندکی اغراق در بین پاره‌ای از سطور تاریخ به‌چشم می‌خورد؟

در این بین، سؤالات متعدد، ذهن نگارنده را به‌خود مشغول داشت، برای مثال:

مغولان و یا به‌عبارتی صحیح‌تر ایلخانان مغول که بودند و چگونه به ایران مسلط شدند؟

در بررسی هنر در دوره‌ی ایلخانی در ابتدا چه تعاریفی می‌توان از واژه‌ی هنر ارائه داد و مکاتب و سبک‌های متعدد هنری چه جایگاهی در بررسی‌های تاریخی دارند؟

جایگاه هنر در فرهنگ و تمدن ایران را چگونه می‌توان برشمرد؟

وجوه مختلف هنر از جمله معماری، نقاشی، موسیقی، خط، کاشی‌کاری، سفال و...

در دوره‌ی ایلخانان دارای چه فراز و نشیب‌هایی بوده‌است؟

کارنامه‌ی هنری سه پادشاه پایانی ایلخانان حاوی چه مطالبی است؟

این پژوهش در هفت فصل تنظیم شده که فصل اول، تاریخ سیاسی مغولان و حوادث و رخداد‌های دوران فرمانروایی‌شان مورد بررسی قرار گرفته که با حمله‌ی چنگیزخان آغاز و با مرگ سلطان ابوسعید بهادر خاتمه می‌یابد.

در فصل دوم در اطراف واژه‌ی هنر به بررسی پرداخته، سبک‌ها و نحله‌های متعدد آن را در جهان برشمردیم.

فصل سوم با عنوان پیشینه‌ی هنر در ایران آغاز شده که به دو دوره‌ی قبل از اسلام و دوره‌ی اسلامی تفکیک گردیده و صد البته هنر ایلخانی در دوره‌ی اسلامی به‌صورت مشروح و مبسوط مورد بررسی قرار گرفته‌است.

در فصول باقیمانده، رشته‌های متعدد هنر در دوره‌ی ایلخانی به‌همراه سابقه‌ی تاریخی‌شان مورد تحلیل و بررسی قرار گرفته‌است.

سابقه‌ی پژوهش با زمینه هنر طیف وسیعی از محققان و پژوهشگران را شامل می‌شود، اما پرداختن اختصاصی به هنر دوره‌ی ایلخانی را تنها می‌توان یا به‌صورت کلی در پژوهش‌های اجتماعی، فرهنگی، تاریخی یافت یا به‌صورت تخصصی در یکی از شاخه‌های آن جست. برای مثال کتاب هنر و معماری اسلامی نوشته‌ی رابرت هیلن برند، یا سفالگری اسلامی اثر دکتر جیمز ویلسن آلن و ده‌ها نمونه‌ی دیگر. اما به‌صورت مفصل - تر می‌توان به کتب زیر اشاره کرد:

معماری اسلامی ایران، در دوره‌ی ایلخانان اثر دونالدن ویلبر با ترجمه‌ی عبدالله فریار، هنر ایلخانی و تیموری اثر امبرتوشراتو و ارنست گروبه، همین‌طور میراث ایران تألیف سیزده تن از خاورشناسان زیر نظر آرتور جان آبریی. و هنر و ادب ایران نوشته‌ی ی سوچک، پوگاچنگوا، آنتونی ولش، اسکیرس رابینسن، دو بروین با ترجمه‌ی یعقوب آژند و راهنمای صنایع اسلامی اثر م.س. دیماندا با ترجمه‌ی عبدالله فریار و فلزکاری اسلامی اثر ریچل وارد با ترجمه‌ی مهناز شایسته‌فر و تاریخ نقاشی ایران از آغاز تا عصر حاضر تألیف مرتضی گودرزی و نگاره‌های شاهنامه اثر ا.ت. آدا مووا و ل.ت. گیوزالیان با ترجمه‌ی زهره فیضی و ده‌ها اثر دیگران اشاره کرد. شایان ذکر که منبع مستقلی که

اختصاصاً درخصوص وجوه مختلف هنر ایلخانی نگاشته شده باشد، در دسترس محققین نیست.

اما منابعی که در بحث تاریخ سیاسی این رساله، از آنها بهره برده شده است را می-توان این گونه معرفی کرد:

روضه الصفای میرخواند:

نام کامل کتاب «روضه الصفای سیرت الامناء و الملوك و الخلفاء» می باشد که در هفت جلد نوشته شده است: جلد اول در تاریخ انبیاء و بزرگان و سلاطین ایران قبل از بعثت پیامبر اسلام (ص) می باشد. جلد دوم مشتمل بر شرح حال پیامبر بزرگوار اسلام و غزوات ایشان و خلفای راشدین می باشد. جلد سوم بیان وقایع و شرح حال ائمه ای اثنا عشر و بنی امیه و خلفای عباسی می باشد. جلد چهارم، تاریخ ایران بعد از اسلام تا حمله ی امیر تیمور است. جلد پنجم شرح حال سلاطین مغول و تاتار تا حمله ی مغول می باشد. جلد ششم نیز مشتمل بر ذکر رویدادهای سلطنت امیر تیمور و جانشینان او تا سال ۸۷۳ ق و جلد هفتم که توسط نوه اش نوشته شده اختصاص به ذکر سلطنت سلطان حسین بایقرا دارد.

منتخب التواریخ:

تألیف معین الدین نطنزی یکی از مورخان اوایل قرن نهم هجری می باشد. نطنزی این کتاب را در سال ۸۱۶ ق در شیراز به پایان رسانید. در ابتدا این کتاب را به نام میرزا اسکندر بن عمر شیخ بن تیمور نوشت اما پس از درگذشت او، چون به خدمت شاهرخ میرزا درآمد، در تألیف خود تجدیدی نظر کرد و آن را به نام شاهرخ درآورد. مطالب این کتاب مشتمل بر تاریخ عالم از زمان آدم تا سال ۸۰۷ ق یعنی زمان درگذشت امیر تیمور به اضافه ی درج برخی از حوادث تاریخی تا سال ۸۱۶ ق می باشد که تا پایان کتاب است و نیز مطالبی که پس از تجدیدنظر تا سال ۸۱۷ ق بدان افزوده است.

مجمل فصیحی:

تألیف احمد بن محمد فصیحی خوافی در سال ۷۷۷ ق می باشد. این کتاب مشتمل است بر یک مقدمه و دو مقاله و یک خاتمه. در مقدمه ی تاریخ عالم از بدو خلقت تا

زمان هجرت پیامبر از مکه به مدینه. مقام دوم که مفصل‌ترین و مهم‌ترین قسمت کتاب است، شامل تاریخی از سال اول هجرت تا سال ۸۴۵ ق می‌باشد. این کتاب به طرز سالنامه‌نگاری و با بیانی ساده و روان نگاشته شده است.

مجمع الانساب:

تألیف محمد بن علی بن محمد بن شبانکاره‌ای از شعرا و نویسندگان قرن هشتم هجری می‌باشد. شبانکاره‌ای این کتاب را در سال ۷۳۳ ق سه سال قبل از درگذشت سلطان ابوسعید بهادرخان شروع و به سال ۷۳۶ ق به پایان رسانید. قسمت‌هایی از این کتاب مربوط به دوران قبل از مغول است اما در باب ایلخانان ایران به‌ویژه سلطنت ابوسعید مطالب پر ارزش و درخور توجهی دارد.

جامع التواریخ:

تألیف خواجه رشیدالدین فضل‌الله بن عمادالدوله همدانی (۶۴۵-۷۱۸ ق) می‌باشد. تألیف این کتاب پرارزش در سال ۷۱۰ ق پایان یافت که به سه مجلد به شرح زیر تقسیم شده است:

جلد اول: اختصاص به مغولان و ترکان داشت و شامل دو فصل بود که در فصل اول، تاریخ طوایف ترک و مغول و سلسله انساب آنها را مورد بررسی قرار داده و در فصل دوم، تاریخ چنگیزخان و اسلاف و اخلاف او تا زمان غازان‌خان است. این همان قسمتی است که تاریخ غازانی نام دارد و در دسترس است.

جلد دوم: تاریخ عمومی است که شامل یک مقدمه و دو قسمت می‌باشد. مقدمه‌ی آن مشتمل است بر تاریخ آدم و انبیا و عظام و پیغمبران بنی‌اسرائیل. و قسمت اول نیز در تاریخ سلاطین قدیم ایران قبل از اسلام. قسمت دوم نیز شرح حال پیامبر اسلام و خلفای اسلام تا انقراض بنی‌عباس توسط هولاکو می‌باشد.

تاریخ گزیده:

تألیف حمدالله بن ابوبکر مستوفی قزوینی، (۷۵۰-۶۸۰ ق) این کتاب در حقیقت منتخبی است از جامع التواریخ که مشتمل است بر یک مقدمه و شش باب. حمدالله، دو فصل یکی در علما و فضلا و شعرای عرب و عجم و دیگری در تاریخ و جغرافیا و بزرگان قزوین بر آن افزوده که این دو فصل مهم ترین فصول کتاب است.

تاریخ جهانگشا:

تألیف عظاملک جوینی از رجال و مورخان دوره ی ایلخانی. وی این کتاب را در سال ۶۵۵ ق به پایان رسانید و به سه مجلد تقسیم می شود.

جلد اول شامل تاریخ شروع کار چنگیزخان و یاسای چنگیز و فتوحات و انقراض سلسله ی خوارزمشاهیان و سلطنت اکتای و گیوک می باشد.

جلد دوم در تاریخ سلاطین خوارزمشاه و قراخانیان و حکام مغولی ایران است.

جلد سوم نیز شامل تاریخ منگو قآن و لشکرکشی هولاکوخان به ایران و شرح حال تاریخ فرقه ی اسماعیلیه تا سال ۶۵۵ ق می باشد. این کتاب دارای انشایی روان و ساده می باشد و از نظر اشمال بر وقایع کم نظیر می باشد.

طبقات ناصری:

تألیف قاضی ابوعمر منہاج بن سراج الدین جوزجانی. تألیف این کتاب در سال های ۶۵۸ یا ۶۵۷ ق صورت گرفته است و مشتمل بر تاریخ عمومی در بیست و سه قسمت که هر قسمت آن اختصاص به ذکر طبقه ای از انبیاء و شیوخ یا سلاطین دارد. قسمت بیست و سوم کتاب منحصر است به هجوم مغول از ابتدا تا فتح بغداد. این کتاب یکی از منابع اصلی تاریخ غوریان به شمار می رود. علاوه بر آن، شرح کشتار فرقه ی اسماعیلیه که غالباً مؤلف شاهد عینی آن بوده از مهم ترین بخش های آن می باشد.

روش تحقیق در این پژوهش به صورت کتابخانه‌ای بوده که در ابتدا با فیش- برداری و تفکیک و طبقه‌بندی داده‌ها همراه شده و نهایتاً با ملاحظه‌ی اسناد و منابع و مآخذ مشخص، تدوین یافته‌است.

مشکلات نگارندگان در جریان به اتمام رساندن این پژوهش را می‌توان به چند بخش تقسیم کرد:

- کمبود مکتوب متون اختصاصی درخصوص هنر ایلخانی؛
- امتزاج و تداخل وجوه متعدد هنری در بررسی‌های تاریخی خود از مشکلات متعدد نگارنده بود. برای مثال، هنر معماری خود شامل هنر گچ‌بری، هنر کاشی‌کاری، تزیینات داخلی و خارجی و...؛
- تخصصی بودن مبحث هنر و پاره‌ای اصطلاحات و تعبیرات تخصصی و پیدا کردن لغات جایگزین بر مشکلات کار می‌افزود.
- بردانش پژوهان آگاه پوشیده نیست که این کتاب معایب و کاستیهایی در خود دارد که مولفان خود نیز بر آن معترف است، لذا انتظار می‌رود محققان و پژوهشگران خط عفوی بر کاستیهای آن کشیده و ما را از انتقادات و پیشنهادات سازنده و علمی خود بی‌نصیب نگذارند.
- در پایان وظیفه خود دانسته از زحمات بی دریغ سرکار خانم زهره واحدی کارشناس ارشد تاریخ ایران اسلامی سپاسگذاری نمایم. همچنین از تمامی افراد گرانمایه‌ای که به هر ترتیب در راه انتشار این کتاب، تلاش کرده و قبول زحمت کرده‌اند تشکر و قدرشناسی به عمل می‌آوریم.